

Akvaariokalojen valtakunnassa

Laura Uotila

Kala on hoitoa ja aikaa vaativa lemmikki siinä missä kissa tai koirakin. Kalat kärsivät myös erikoiseen ulkonäköön tähtäävän jalostuksen sivuvaikutuksista.

Pari vuosikymmentä sitten akvaario toimi lähinnä osana olohuoneen sisustusta. 50 litran akvaariossa saattoi uiskennella esimerkiksi lehtikaloja, kultakaloja ja platyja - kalojen olosuhdevaatimuksista ei yksinkertaisesti tiedetty juuri mitään.

Tietämys akvaariokalojen lajikohtaisesta hoidosta ja vaatimuksista on kasvanut viime vuosina vauhdilla. Akvaarion perustamista ja kalojen hankintaa tulisikin harkita yhtä tarkkaan kuin minkä muun tahansa lemmikin. Pienikin kala voi hyvässä hoidossa elää jopa kauemmin kuin koira!

Akvaarion perustaminen vaatii aikaa

Yleinen käsitys on, että akvaariokalat ovat helppoja ja vaivattomia lemmikkejä. ”Kun akvaario on perustettu oikein, sinne on valittu juuri tähän akvaarioon sopivat kalat ja akvaario on saatu kokonaisuutena toimimaan, ovatkin kalat helppohoitoisia lemmikkejä”, akvaarioharrastaja Liisa Sarakontu toteaa.

Jotta kala voisi voida hyvin, tulee sille tarjota oikeanlaiset olosuhteet: tarpeeksi tilaa, laadultaan ja lämpötilaltaan oikeanlainen vesi, lajille ominaista ravintoa sekä naapureita, joiden kanssa se sopeutuu elämään. Parvikala esimerkiksi tarvitsee aina lajitovereita, mutta reviiirikalat on onnellisempi, silloin kun lajitovereita ei ole liikaa ympärillä tarjolla olevaan tilaan nähden.

Akvaarion perustamiseen on varauduttava käyttämään aikaa. ”Ennen altaan hankintaa on mietittävä tarkoin, minkä tyyppisen akvaarion haluaa, miten paljon on valmis käyttämään aikaa sen hoitoon ja siihen liittyvään tiedon ja taitojen kartuttamiseen. Lähtökohtaisesti suosituksena voisi pitää vähintään 100 litran akvaariota, hyviä laitteita, pientä kalamäärää ja sellaista lajivalikoimaa, joka sopeutuu elämään keskenään”, Sarakontu pohtii.

Viime vuosikymmenellä ilmestyneiden akvaariokirjojen ohjeisiin ei kannata enää ainoana tiedonlähteenä luottaa. ”Nykyisin internet on täynnä akvaarioita koskevaa tietoa, mutta siitäkin on osattava suodattaa asiantuntevat neuvot harrastelusta. Samoin kannattaa suhtautua varauksella eläinkauppojen antamiin neuvoihin: ehkä vain joka kolmannelta eläinkaupasta saa oikeasti asiantuntevia ohjeita kalojen hoidosta”, Sarakontu jatkaa.

Jalostuksessa ongelmia

Suurin osa akvaarioliikkeissä myytävistä kaloista pyydystetään yhä luonnosta. Osa lajeista ei lisääny vankeudessa lainkaan, osan viljely tulee taas sen verran kalliiksi, että luonnosta pyytäminen on halvempaa. Kalat tulevat Suomeen usein Etelä-Amerikasta tai Aasiasta. Pyydystyksen ja matkan aikana osa kaloista aina kuolee. Toisaalta monet lajeista ovat sellaisia, joista luonnossakin kuolee suurin osa esimerkiksi kuivan kauden aikana. Pyydystämisen ei siis välttämättä vaikuta luonnonkannan suuruuteen tai selviytymiseen, mutta pahimmillaan kalojen tiettyjä värimuotoja ja paikallisia kantoja on hävitetty kokonaan luonnosta pyydystämisen vuoksi. Meressä elävien lajien pyydystämistä tehdään myös myrkyttämällä, jolloin sekä kaloja kuolee että koko elinympäristö saattaa tuhoutua.

”Jos kalat ovat tulleet liikkeeseen tukusta, voi olla, ettei edes myyjä tiedä, ovatko ne alun perin viljeltyjä vai pyydystettyjä. Jos haluaa hankkia vain viljeltyjä kaloja, on ne varminta ostaa suoraan kasvattajalta”, Liisa Sarakontu neuvoo.

Erikoisuuksien tavoittelu ei valitettavasti ole harvinaista kalankasvatuksessakaan. ”Oudoimmille kultakalan muunnoksille voi etsiä vertailukohtia esimerkiksi koiranjalostuksen murheenkryynistä, englanninbulldogista.”, Sarakontu huomauttaa. Pallopäiset, suurieväiset kalat voivat kärsiä merkittävästä uintivaikeuksista.

Selkärangan lyhentymät ja pyrstöttömyys aiheuttavat myös liikkumisongelmia, ja kukaan ei liene vielä tutkinut, aiheuttavatko rakenteen muutokset myös fyysistä kipua kaloille. Kaloja hankkiessa kannattaakin suosia luonnollisen näköisiä kaloja, ilman ylisuuria, uintia vaikeuttavia huntueviä tai muita ylimääräisiä ulokkeita, kuten mulkosilmä.

Terve välskärrikala SeaLifessa Kuva: Seppo Parkkinen

Ulkomailla harrastetaan kalojen värjäämistä, ja valitettavasti värjättyjä kaloja eksyy joskus myös Suomen akvaarioliikkeisiin myyntiin. Värjäyksessä vaalean kalan nahan alle ruiskutetaan väriä, jonka seurauksena kalasta saadaan erikoisen värinen, usein karamellimaisen sininen, punainen tai oranssi. Kalat saattavat olla erikoismuotoa, joka kärsii ulkoisista epämuodostumista. Värjääminen stressaa ja aiheuttaa kipua kalalle. Lisäksi suuri osa kaloista kuolee värjäämisen yhteydessä. Värjääminen lyhentää kalojen elinikää ja altistaa ne sairauksille.

”Valitettavasti myyjät eivät aina tiedä, tai ainakaan tunnusta tietävänsä, että myyvät värjättyjä kaloja. Jos epäilet kalojen olevan värjättyjä, jätä ne hankkimatta”, Sarakontu toteaa.

Kalatkin tarvitsevat arvostusta

Hyvästäkin hoidosta huolimatta akvaariokala voi sairastua. Sairauksien hoito on kuitenkin usein hankalaa, sillä sairauden syytä ei ole aina helppo selvittää. ”Suurin osa sairauksista johtuu vääränlaisesta hoidosta. Silloin parannuskeino on olosuhteiden tarkistaminen, kuten lämpötilan tai ruokinnan korjaaminen oikeanlaiseksi, tai vedenvaihtojen lisääminen”, Sarakontu neuvoo.

”Sairasta kalaa on kuitenkin tarkkailtava ja hoidettava sen minkä pystyy. Jos kala kärsii jo selvästi, tulee se lopettaa. Pääperiaate on, että lopettamisen tulee tapahtua niin nopeasti kuin mahdollista. Kalan voi esimerkiksi laittaa muovipussiin, pitää pussia tukevasti paikoillaan ja lyödä lujaa vasaralla kalaa päähän. Veitsellä voi myös katkaista kala niskan.”

Akvaariokalojen arvostus elävinä ja tuntevina eläiminä ei ole vielä turhan suurta. Suurinta arvoa yksittäisille yksilöille osaavat usein antaa akvaarioharrastajat, mutta harrastajienkin piirissä ongelmallista voi olla erikoisuuksien tavoittelu.

”Akvaarioliikkeet eivät aina ole perillä siitä, mitä kalalajeja todellisuudessa myyvät. Akvaarioihin on myyty niihin täysin soveltumattomia lajeja, jonka seurauksena akvaarion omistaja on pian pulassa altaaseensa liian isoksi kasvaneen kalan kanssa. Joissain tapauksissa akvaarioliikkeet ottavat näitä kaloja takaisin myyntiin, mutta jos laji on hyvin tavallinen, ei se välttämättä kiinnosta ketään. Siksi oikeiden ja varmasti tunnettujen lajien valinta akvaarioon on tärkeää”, Sarakontu summaa.

Parhaimmillaan hyvin hoidettu akvaario tuottaa esteettisiä elämyksiä hoitajalleen ja hyvän elinympäristön asukeilleen. Kaloista ei yleensä ole täysin vastaavaa seuraa kuin ihmisen kanssa läheisemmässä kontaktissa elävien lemmikkien kanssa, mutta halpa hinta ja helpohko hoito eivät saisi vähentää eläimen arvostusta. Kalojen hoitoon ja hyvinvointiin tulisi aina jaksaa panostaa yhtä paljon kuin muidenkin ihmisen hoidossa olevien eläinten huolehtimiseen.

